

Зоя СТЕЖКО,
к.філос.н, доцент кафедри історії,
археології, інформаційної та архівної справи,
Центральноукраїнський національний технічний університет

ФІЛОСОФІЯ ГЕНІЇВ: ФРІДРІХ НІЦШЕ

«У Ніцше була звичка тихо говорити, обережна, задумлива хода, спокійні риси обличчя. ... У звичайному житті він відзначався великою ввічливістю, майже жіночою м'якістю, постійною урівноваженістю характеру. Йому подобалися вишукані манери, і при першій зустрічі він вражав своєю трохи удаваною церемонністю» (Риль А. Фрідріх Ніцше як художник і мислитель. СПб., 1898. С.25).

Так, з людьми він був церемонним, але до ідей ставився нещадно. Ось «скелет» його філософії: сильні мають наказувати, слабкі мають підкорятись; щастя – це почуття подоланої протидії, почуття зростаючої влади; мораль – це показник слабкості; слабого – штовхни; істини не існує – є лише ступені уявності; світ – одвічно хибний, життя – безглузде. Висновок – *усе дозволено*.

Неприйнятно? Можливо. Проте звернемося до прикладу – вчитайтесь у його роздуми про справедливість та вдячність:

«Справедливість виникає спочатку серед приблизно однаково могутніх людей: якщо попередня оцінка показує, що різкої переваги в силі немає і боротьба привела б до безплідної обопільної шкоди, тоді виникає думка про справедливість, тобто про угоду та обговорення взаємних претензій. Вихідний характер справедливості є характером *обміну*: кожен задовольняє запит іншого та отримує те, що він цінує більше, ніж інший. Кожному дають те, що він хоче мати, та отримують взамін також бажане. Тому справедливість є взаємною відплатою та обміном за умови приблизної рівності сил. Наприклад, справедливою є помста, бо вона є обміном – як і *вдячність*.

Таким чином, справедливість зводиться до позиції самозбереження, тобто наступного егоїстичного міркування: «Навіщо я буду шкодити собі і при цьому все ж, можливо, не досягну своєї мети?». Проте люди забули вихідні мотиви так званих справедливих вчинків, адже в перебігу тисячоліть дітей *примушували* захоплюватися такими вчинками і наслідувати їх, – і сформувалась видимість, ніби справедливий вчинок не є егоїстичним. Яким би маломоральним виглядав світ без забудькуватості! Поет міг би сказати, що Бог поставив забуття як стража біля порога храму людської гідності» (Ницше Ф. Человеческое, слишком человеческое. Соч. в 2-х т. Т.1. М.: Мысль, 1990. С.287).

Тепер зважте, чи не проглядають через неприйнятність елементи реалізму, а значить, філософського повчання та перестороги навіть у повсякденній поведінці пересічних людей.